

Journal of Urban Environmental Planning and Development

Vol 3, No 12, Winter 2024

p ISSN: 2981-0647 - e ISSN:2981-1201

Journal Homepage: <http://juep.iaushiraz.ac.ir/>

Research Paper

Analysis of Place Attachment in High-Rise Buildings (case study: Aseman Residential Complex in Tabriz)

Farhad Nematiazar: Ph. D Candidate, Department of Architecture, Zanjan branch, Islamic Azad University, Zanjan, Iran

Yashar Aslanian* Assistant Professor, Department of Architecture, Zanjan branch, Islamic Azad University, Zanjan, Iran

Zohreh Torbai: Assistant Professor, Department of Architecture, Zanjan branch, Islamic Azad University, Zanjan, Iran

Received: 2023/02/13 PP 73-86 Accepted: 2023/04/27

Abstract

Building high-rises, as a method of providing housing, is receiving attention today, and researches are focused on its relationship with quality of life. This descriptive-analytical research examines the factors of place attachment and residential satisfaction. The case study of this research is Aseman residential complex in Tabriz city and its statistical population consists of the residents of this complex. The results of the surveys indicate that the perceptual-emotional factor with an average score of (3.610) and the formal-physical factor with an average score of (2.932) had the greatest and least impact on creating attachment to a place, respectively. The components of "presence" (3.02) from the formal-physical factor, "duration of residence" (3.73) from the perceptual-emotional factor and "memorable local events" (3.62) from the activity-functional factor have the highest score. among the relevant subcomponents. Also, the findings show that there is a significant relationship between the effective factors in creating attachment and people's satisfaction with living in high-rise buildings. This means that the higher the quality of these components and the higher the level of people's understanding of them, the greater the attachment to the place. In proportion to this promotion of the sense of belonging in people, their level of satisfaction with living in high-rise buildings increases. According to the findings of the research, it is suggested that architects, designers and urban planners in the design of residential complexes, all the indicators that are effective in creating spatial attachment, including physical (form and composition, natural elements, lighting, view and access, etc.) , consider more activities (social welfare, commercial, recreational and transportation services, variety of activities, etc.) and provide the basis for the positive impact of individual and social indicators so that the residents are satisfied with living in residential complexes. rise high.

Keywords: High-rise building, Place attachment, Residential complex, Satisfaction, Sense of belonging

Citation: Nematiazar, F., Aslanian, Y., Torbai, Z. (2024). **Analysis of Place Attachment in High-Rise Buildings (case study: Aseman Residential Complex in Tabriz)**. Journal of Urban Environmental Planning and Development, Vol 3, No 12, PP 73-86.

© The Author(s) **Publisher:** Islamic Azad University of Shiraz

DOI: 10.30495/JUEPD.2023.1981983.1162

DOR:

* **Corresponding author:** Yashar Aslanian, **Email:** Yashar.aslanian@gmail.com, **Tel:** +98 9128412940

Extended Abstract

Introduction

In the realm of urban housing, high-rise construction stands out as one of the most prevalent methods, persisting across many nations despite differing perspectives. In Iran, residential complexes serve as primary solutions for housing provision, yet evaluating their quality of life has received notably scant attention. Assessing residential satisfaction poses challenges, contingent upon numerous factors. This article's authors investigate the factors influencing place attachment in high-rise housing within Tabriz city, aiming to enhance residents' quality of life satisfaction. Place attachment reflects a sense of belonging to the residential environment and holds potential to fortify social bonds, increase engagement, and foster social advancement. Aligned with this objective, the study explores the influential factors in place attachment and their correlation with residents' satisfaction. This research posits that the independent variable comprises factors influencing place attachment, while the dependent variable encompasses residents' satisfaction levels with high-rise housing quality of life.

Methodology

The present research, characterized as descriptive-analytical, employed a survey methodology. Temporally, it is cross-sectional, investigating the phenomenon at a specific moment without continuation. Aseman residential complex in Tabriz's Farazeh neighborhood served as the case study, with its residents comprising the statistical population, totaling 230 individuals selected via simple random sampling using Cochran's formula. Questions pertaining to each indicator were formulated and completed by the participants on a five-point Likert scale. Content validity method was qualitatively utilized to ensure questionnaire validity, while reliability was assessed through Cronbach's alpha calculation (0.876). Data analysis, conducted via SPSS software, encompassed descriptive and inferential statistics, with Pearson's correlation coefficient employed for analysis.

Results and discussion

During the questionnaire completion process, demographic data were gathered from questions 1 to 4. Results indicate that 150 respondents

(65%) were male, while 80 (35%) were female. Moreover, 188 respondents (82%) were married, and 42 (18%) were single. The age range of 31 to 40 years had the highest frequency, while the lowest was in the 20 to 30 years range. Regarding residence duration, the highest frequency was in the 10-15 years bracket, constituting 92 respondents (40% of total). Additionally, 96 respondents (42%) held bachelor's degrees, representing the highest education level among participants. Pearson's correlation coefficient was utilized to address the research inquiries, ensuring accurate measurement of latent variables and identifying significant relationships between them. Results from Table 4 indicate a significance level below 0.05 ($P < 0.05$) for all variable correlations, signifying positive, direct, and significant correlations among them. Notably, the "presence" component within the formal-physical factor garnered the highest average score (3.02), suggesting its paramount influence on fostering a sense of belonging. Conversely, "proper density" scored the lowest (2.86), indicating lesser impact. Within the perceptual-emotional factor, "duration of residence" ranked highest (3.73), while "personal income" scored lowest (3.48), in terms of attachment influence. Regarding the activity-performance factor, components like "memorable local events" scored highest (3.62), while "fitness of activity with needs" scored lowest (3.47), showcasing their varied impacts on place attachment.

Conclusion

The research categorizes factors into "formal-physical," "perceptual-emotional," and "activity-functional," each comprising multiple components. Under the formal-physical category are "presenceability," "desired quality," "suitable density," "collective spaces," and "significant places." The perceptual-emotional category includes "duration of residence," "marital status," "individual income," "gender," and "occupation." In the activity-functional category are "memorable local events," "social interactions," "specific activities," "suitability of activity to needs," and "cooperation." These factors, addressing the first research question, are indicators and components investigated in the Asman residential complex in Tabriz. Regarding the second research question, according to Table 3, which displays the status of these factors, a

significant relationship exists between factors influencing attachment creation and residents' satisfaction in high-rise buildings. Higher quality components and increased understanding correspond to greater attachment and satisfaction levels. The table values indicate the impact of these factors on satisfaction levels, showcasing the ranking of their effects. Perceptual-emotional factors had the highest impact (average score: 3.610), while formal-physical factors had the least (average score: 2.932), with activity-functional factors having average effects. These findings suggest that

citizens' satisfaction is closely tied to their perception and emotional connection to their surroundings. While all three factors contribute to creating attachment, perceptual-emotional factors, influenced by memories and emotions associated with an environment, have a greater effect. While form-physical and activity-functional factors play roles, their impact may diminish over time due to changes in the environment. In summary, all three factors positively influence place attachment, but perceptual-emotional factors have a stronger effect..

فصلنامه برنامه ریزی و توسعه محیط شهری

دوره ۳، شماره ۱۲، زمستان ۱۴۰۲

شاپا چاپی: ۰۶۴۷-۲۹۸۱ شاپا الکترونیکی: ۱۲۰۱-۲۹۸۱

Journal Homepage: <http://juep.iaushiraz.ac.ir/>

مقاله پژوهشی

واکاوی دلبستگی مکانی در ساختمان‌های بلندمرتبه (مورد مطالعه: مجتمع مسکونی آسمان تبریز)

فرهاد نعمتی آذر: دانشجوی دکتری، گروه معماری، واحد زنجان، دانشگاه آزاد اسلامی، زنجان، ایران

یاشار اصلانیان*: استادیار، گروه معماری، واحد زنجان، دانشگاه آزاد اسلامی، زنجان، ایران

زهرة ترابی: استادیار، گروه معماری، واحد زنجان، دانشگاه آزاد اسلامی، زنجان، ایران

دریافت: ۱۴۰۱/۱۱/۲۴ صص ۸۶-۷۳ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۲/۰۷

چکیده

بلندمرتبه سازی، به عنوان یک روش تامین مسکن، امروزه مورد توجه قرار گرفته و پژوهش‌ها بر رابطه آن با کیفیت زندگی متمرکز است. این پژوهش توصیفی-تحلیلی، عوامل دلبستگی مکانی و رضایتمندی سکونت را بررسی می‌کند. نمونه موردی این تحقیق مجتمع مسکونی آسمان در شهر تبریز بوده و جامعه آماری آن را ساکنین این مجموعه تشکیل می‌دهد. نتایج حاصل از نظرسنجی‌ها بیانگر این است که عامل ادراکی-احساسی با میانگین امتیاز (۳/۶۱۰) و عامل فرمی-کالبدی با میانگین امتیاز (۲/۹۳۲) به ترتیب بیشترین و کمترین تاثیر را در ایجاد دلبستگی به مکان داشته‌اند. مولفه‌های «حضورپذیری» (۳/۰۲) از عامل فرمی-کالبدی، «مدت زمان سکونت» (۳/۷۳) از عامل ادراکی-احساسی و «رویدادهای محلی خاطره ساز» (۳/۶۲) از عامل فعالیتی-عملکردی بالاترین امتیاز را در میان زیرمولفه‌های مربوطه داشته‌اند. همچنین یافته‌ها نشان می‌دهد میان عوامل موثر در ایجاد دلبستگی و رضایتمندی افراد از سکونت در ساختمان‌های بلندمرتبه رابطه معناداری وجود دارد. بدین معنی که هرچقدر کیفیت این مولفه‌ها بالاتر باشد و میزان درک افراد از آنها بیشتر باشد، دلبستگی به مکان افزایش خواهد یافت. به تناسب همین ارتقای حس تعلق در افراد میزان رضایتمندی آنها از سکونت در ساختمان‌های بلندمرتبه افزایش می‌یابد. با توجه به یافته‌های پژوهش پیشنهاد می‌شود معماران، طراحان و برنامه ریزان شهری در طراحی مجتمع‌های مسکونی، تمامی شاخص‌های مؤثر بر ایجاد دلبستگی مکانی اعم از کالبدی (فرم و ترکیب بندی، عناصر طبیعی، روشنایی، دید و منظر و دسترسی و ...)، فعالیتی خدمات رفاه اجتماعی، تجاری، تفریحی و حمل و نقل، تنوع فعالیت‌ها و ... را بیش از پیش مدنظر قرار دهند و زمینه را برای تاثیر مثبت شاخص‌های فردی و اجتماعی فراهم نمایند تا رضایتمندی ساکنین از سکونت در مجتمع‌های مسکونی بلندمرتبه افزایش یابد.

واژه‌های کلیدی: حس تعلق، دلبستگی مکانی، رضایتمندی، ساختمان بلندمرتبه، مجتمع مسکونی.

استاد: نعمتی آذر، فرهاد؛ اصلانیان، یاشار؛ ترابی، زهرة. (۱۴۰۲). **واکاوی دلبستگی مکانی در ساختمان‌های بلندمرتبه (مورد مطالعه: مجتمع مسکونی آسمان تبریز).** فصلنامه برنامه‌ریزی و توسعه محیط شهری، سال ۳، شماره ۱۲، صص ۷۳-۸۶.

ناشر: دانشگاه آزاد اسلامی، واحد شیراز

© نویسندگان

DOI: 10.30495/JUEPD.2023.1981983.1162

DOR:

* نویسنده مسئول: یاشار اصلانیان، پست الکترونیکی: Yashar.aslanian@gmail.com، تلفن: ۰۹۱۲۸۴۱۲۹۴۰

این مقاله برگرفته از رساله دکترای نویسنده اول فرهاد نعمتی آذر به راهنمایی آقای دکتر یاشار اصلانیان و مشاوره خانم دکتر زهرة ترابی در دانشگاه آزاد اسلامی زنجان است که آماده دفاع می‌باشد.

مقدمه

بلندمرتبه سازی یکی از روش‌های متداول تأمین مسکن شهری است که علیرغم وجود دیدگاه‌های موافق و مخالف، همچنان در اکثر کشورهای دنیا به حیات خود ادامه می‌دهد. در ایران نیز، مجتمع‌های مسکونی در اشکال مختلف، به عنوان راه حلی برای تأمین مسکن به کار می‌رود اما بررسی میزان پاسخگویی این مجتمع‌ها برای تأمین کیفیت زندگی برای ساکنان چندان مورد توجه قرار نگرفته است.

موافقان با ساخت بناهای بلند ضمن ارائه دیدگاه‌ها و نظریات گوناگون دلایل بسیاری را در خصوص ضرورت استفاده از اینگونه بناها جهت حل مشکل کنونی جوامع مطرح می‌نمایند. بعضی از این نظریات احداث بناهای بلند را با توجه به شرایطی که در قرن حاضر ایجاد گردیده است، نوعی واقع‌گرایی دانسته و بر فواید استفاده از ساختمان‌های بلند تأکید می‌نمایند. اکثر مطرح‌کنندگان این دیدگاه ضمن موافقت با احداث بناهای بلند بر این باورند که مواردی مانند کمبود اراضی شهری، کنترل توسعه شهر، نیاز به مسکن و وجود تقاضا سبب گردیده، طراحی و اجرای ساختمان‌های بلندمرتبه بعنوان یک ضرورت در جوامع کنونی مطرح گردد.

مخالفان این نظریه بر این عقیده می‌باشند که بناهای بلند سبب تنزل کیفیت زندگی شهری به طرق مختلف گردیده است و با زیرپا گذاشتن ارزش‌ها و سنت‌ها، شرایط نامطلوبی از نظر زندگی در شهر فراهم آورده و صرفاً اجبار باعث گردیده است که نسبت به ساخت اینگونه بناها در شهرهای بزرگ اقدام شود (Heidari et al, 2018).

کیفیت محیط زندگی به عنوان یکی از الزامات اولیه کیفیت زندگی، در برگیرنده احساس رفاه، آسایش و رضایت مردم از عوامل کالبدی-فضایی، اجتماعی-اقتصادی، زیست محیطی و نمادین محیط زندگیشان است (Masoumi & Mirkhatib, 2017). به عبارت دیگر، کیفیت محیط نه تنها به حوزه برآورده سازی نیازهای مادی انسانی توجه دارد، بلکه همچنین به تأمین و ارتقای وضعیت اجتماعی و توسعه اجتماعی که بر الگوهای رفتار اجتماعی آنها نیز تأثیرگذار است، توجه دارد (Habibi et al 2021).

اما رضایتمندی سکونتی چیست و چگونه می‌توان این مولفه را مورد ارزیابی و سنجش قرار داد؟ رضایت از محل سکونت را می‌توان معادل رضایتی که فرد یا عضوی از یک خانواده از مسکن فعلی خود درک می‌کند، دانست (Arghiani & Mirhashem, 2022). در تعریفی از رضایتمندی سکونتی آمده است که این مولفه معادل میزان رضایت تجربه شده فرد یا عضوی از یک خانواده از موقعیت سکونتی فعلی خود است (Behzadfar & Ghazizadeh, 2011).

اندازه گیری میزان رضایت از سکونتگاه پیچیده است و به عوامل بسیاری بستگی دارد (Gifford, 1991). نوشتارهای مربوط به میزان رضایت از محیط سکونت، نشان از آن دارد که درک میزان رضایت از سوی هر شخص و در شرایط مختلف شخصی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و فیزیکی، متفاوت است. برای نمونه، اضافه کردن ویژگی‌های شخصی به تجزیه و تحلیل‌ها قدرت پیش بینی را بالاتر می‌برد (Van Poll, 1997). از جمله خصوصیات فردی موثر بر رضایت می‌توان به عوامل جمعیتی، شخصیتی، ارزش‌ها، انتظارات، مقایسه با سایر سکونتگاه‌ها و امید به آینده اشاره کرد (Gifford, 1991). پژوهشگران مختلفی با استفاده از روش‌ها و متغیرهای مختلف تأثیر این متغیرها را بر روی میزان ادراک رضایتمندی بررسی کرده‌اند (Galster & Hesser, 1981). در خصوص ساختمان‌های بلند مرتبه و میزان رضایتمندی آن‌ها، بسیاری از محققان معتقدند که یکی از اثرات زندگی در مجموعه‌هایی با تراکم بالای جمعیت و کیفیت نامطلوب محیطی، ضعیف شدن پیوندهای اجتماعی بین ساکنین است که خود زمینه ساز کاهش ارتباطات پایدار، عدم مشارکت، کاهش حس تعلق و زوال تدریجی این مجموعه‌ها می‌گردد (Bahrapour & Modiri, 2015).

از این رو نویسندگان نوشتار حاضر، با هدف افزایش رضایت ساکنین از کیفیت زندگی در ساختمان‌های مسکونی بلند مرتبه شهر تبریز به بررسی عوامل موثر بر دلبستگی مکانی می‌پردازند. دلبستگی به مکان مسکونی مبین احساس تعلق است که افراد نسبت به مکان دارند. این پیوندهای عاطفی، به ویژه با خاطرات، تجربیات و حوادث مهم زندگی اشخاص مرتبط است و از آن رو اهمیت دارد که با افزایش میزان رضایت افراد، عمل جمعی را تسهیل می‌کند، مشارکت سازمانی را افزایش می‌دهد، سرمایه‌گذاری را تشویق می‌کند و فرصت مناسبی جهت رشد و توسعه اجتماعی مکان‌ها فراهم می‌سازد.

در راستای دستیابی به هدف تحقیق، نویسندگان در پی پاسخگویی به سوالات زیر می‌باشند: ۱- عوامل موثر در ایجاد دلبستگی مکانی در مجتمع مسکونی آسمان شهر تبریز کدامند؟ ترتیب اولویت بندی آن‌ها چگونه است؟ ۲- آیا رابطه‌ای بین مولفه دلبستگی مکانی و میزان رضایت از کیفیت زندگی ساکنین رابطه وجود دارد؟

با عنایت به مطالب مذکور، متغیر مستقل این تحقیق، عوامل موثر در دلبستگی مکانی و متغیر وابسته آن میزان رضایت ساکنان از کیفیت زندگی در مجتمع‌های مسکونی بلندمرتبه خواهد بود.

پیشینه و مبانی نظری تحقیق

نظریه تعلق مکانی به مطالعه مؤلفه‌های احساسی و عاطفی موجود در پیوند با مکان می‌پردازد بطوری که مفهوم حس تعلق، ایجاد پیوند عاطفی مثبت بین فرد و مکان تعریف شده است (Ghofourian et al, 2017). برطبق این نظریه، مردم به ایجاد پیوندهای احساسی و عاطفی با مکان‌ها مبادرت می‌ورزند. این پیوندها با میزان رضایت افراد، ارزیابی‌شان نسبت به محیط و برخی جنبه‌های هویتی آنها به همراه معیارهایی عینی مانند مدت زمان سکونت، مشارکت در محله و شبکه‌های اجتماعی در ارتباط است (Charkhchian, 2014).

دل‌بستگی مکانی به عنوان هسته اولیه شکل‌گیری حس مکان، فرایندی احساسی، ادراکی و رفتاری است که در تعامل افراد با فضاهایی که بدان معنای ویژه‌ای بخشیده‌اند، با ایجاد دو سطح وابستگی و هویت مکانی شکل می‌گیرد و در قالب رفتارهایی ویژه بروز می‌یابد (Pourjafar et al, 2015). ویژگی‌های فضایی می‌تواند تقویت‌کننده تعلق مکانی باشد (Ghiamati et al, 2020). بعضی از مکان‌ها آن چنان احساسی از جاذبه دارند که به فرد نوعی احساس وصف‌نشده‌ی القاء کرده و او را سرزنده، شاداب و علاقه‌مند به بازگشت به آن مکان‌ها می‌کند. در معماران و شهرسازان به دنبال کشف ویژگی‌های کالبدی هستند که بر این حس مؤثرند (Rashidkalvir et al, 2021).

آلتمن بر این اعتقاد است که تعلق به مکان چیزی بیش از تجربه عاطفی و شناختی مکان بوده و عقاید فرهنگی و همچنین تجربه بلند مدت از زندگی در مکان می‌تواند منجر به این ارتباط شود. استیل عوامل کلی مؤثر بر حس تعلق به مکان را به دو دسته: عوامل کالبدی و عوامل ادراکی -شناختی تقسیم می‌کند. مهم‌ترین عوامل کالبدی شامل: اندازه، مقیاس، اجزاء، تنوع، فاصله، یافت، تزیینات، رنگ، بو، صدا، دما و تنوع بصری هستند و مهم‌ترین عوامل شناختی -ادراکی شامل شاخص‌هایی چون: عوامل فرهنگی، هویت، تاریخ، سرگرمی، خوشایندی، امنیت، سرزندگی، قابلیت زندگی و خاطرات می‌باشند.

به طور کلی می‌توان بیان کرد که نظریه تعلق بر این امر استوار است که وابستگی، پیوند عاطفی و تعلق مکانی، زمانی اتفاق می‌افتد که انتظارات و نیازهای اهالی آن محیط تامین شده باشد و هر قدر به نیازها و انتظارات بیشتر پاسخ داده شود، احتمال اینکه تعلق ساکنین به محیط پیرامونشان افزایش یابد بیشتر است (Bahrampour & Modiri, 2015). از سوی دیگر، هر چه محیط از کیفیت فضایی غنی‌تری برخوردار باشد و تجلی هویت مکان در آن مشهودتر باشد، ارزیابی مثبت‌تری از کیفیات محیط توسط ناظر انجام و عمق شناسایی از محیط بیشتر خواهد شد (Sajadzadeh et al, 2015). چنانچه به تعبیر کوپرمارکوس با گذشت زمان و ایجاد علاقه فرد محیط به یک لنگرگاه روانی تبدیل می‌شود و احساس تعلق مکانی شکل می‌گیرد. به همین دلیل تشویق افراد به سکونت طولانی در یک محیط مسکونی یکی از سیاست‌های اصولی بخش مسکن در کشورهای توسعه‌یافته است. احساس تعلق افراد به محیط زندگی شفاف بر رشد روان‌شناختی و اجتماعی آنها بسیار مؤثر است (Teewood, 2001).

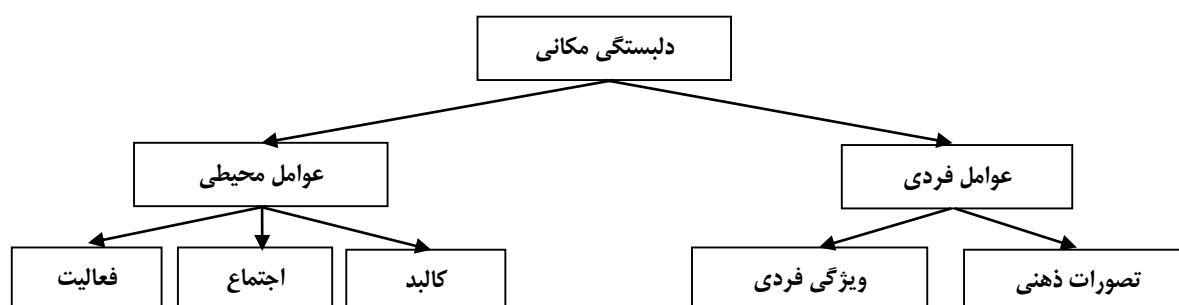
با عنایت به تعدد نظریات پیرامون حس تعلق به مکان و دل‌بستگی مکانی، تعدادی از مهم‌ترین نظریات مطرح شده در این زمینه در جدول (۱) ارائه می‌گردد:

جدول ۱- منتخبی از نظریات مهم پیرامون حس تعلق به مکان

منبع	نظریه پرداز	نظریه
شولتز، ۱۳۹۲	کریستین نوربرگ شولتز	تعین هویت، اساس حس تعلق انسان است و سکونت‌گزیدن به مفهوم تعلق داشتن به یک مکان محسوس است.
جان لنگ، ۱۳۹۱	جان لنگ	روابط اجتماعی برآورده شدن نیازهای زیر در ایجاد حس تعلق به مکان مؤثر است: نیازهای فیزیولوژیک، نیاز به امنیت، نیاز به وابستگی، نیاز به عزت و اعتماد به نفس، نیازهای شناختی و زیبایی‌شناختی
هیدالگو و هرماندز، ۲۰۰۱	هیدالگو و هرماندز	پیوند عاطفی مثبت و مساعد، مابین یک فرد و یک مکان خاص، که مهمترین ویژگی این پیوند تمایل فرد به حفظ نزدیکی‌اش به آن مکان خاص است.
رلف، ۱۳۵۵	ادوارد رلف	وی‌از بین رفتن آیین‌ها را باعث مردن مکان می‌داند. آیین‌ها و افسانه‌ها و یا به عبارتی سنت‌ها در ایجاد حس تعلق و ماندگاری در مکان مؤثرند.

منبع	نظریه پرداز	نظریه
لو و آلمن، ۱۹۹۲	لو و آلمن	ارتباطی نمادین با مکان است که با دادن معانی عاطفی و حس مشترک فرهنگی، توسط افراد به مکان خاص شکل می‌گیرد و مبنای نحوه ادراک فرد از مکان و نحوه ارتباط وی با آن می‌باشد. در روانشناسی، تعلق مکانی به رابطه شناختی فرد با یک محیط خاص اطلاق می‌شود و از لحاظ هویتی، تعلق مکانی رابطه تعلقی فرد به محیط اجتماعی است که فرد در آن زندگی می‌کند.
بنایتو و همکاران، ۱۹۹۹	بنایتو و همکاران	تعلق مکانی را وابستگی عاطفی با مکان خاص و تبدیل فرد به عنوان بخشی از هویت مکان تعریف می‌کند که این امر در چارچوب فرآیند اجتماعی و روانشناختی بین فرد و مکان پدید می‌آید و نتیجه‌اش احساس علاقه نسبت به مکان است.
اسکنل و گیفورد، ۲۰۱۰	اسکنل و گیفورد	تعلق مکانی دارای سه بعد فرد، فرایند و مکان است. حس تعلق به صورت پیوندهای عاطفی در ابعاد مذکور رخ می‌دهد.

با عنایت به آنچه مذکور افتاد، عوامل تاثیرگذار بر ایجاد حس تعلق به مکان را می‌توان ناشی از فرد و محیط اطراف او (با تمام ویژگی هایش) دانست. از این رو عوامل در یک دسته‌بندی مطابق شکل (۱) به دو گروه عوامل «محیطی» و «عوامل فردی» تقسیم می‌شوند که عوامل محیطی تاثیرگذار از عوامل کالبدی و عوامل اجتماعی می‌باشد که منظور از عوامل کالبدی شاخص‌هایی همچون فرم، روابط و سازماندهی، مکان‌های شاخص و خدمات محلی و همچنین عوامل اجتماعی نیز دربرگیرنده تعاون و همکاری‌های محلی و روایدهای محلی خاطره‌ساز و ... است و عوامل فردی شامل تصورات ذهنی و ویژگی‌های فردی و ... می‌باشد. مانند تصورات ذهنی، رضایت‌مندی، امنیت، رابطه‌ها، توقعات و تعلقات قبلی و ویژگی‌های فردی دارای عوامل شغل، نوع اقامت، فرهنگ مرجع و مدت اقامت است (Ghazizadeh, 2011).

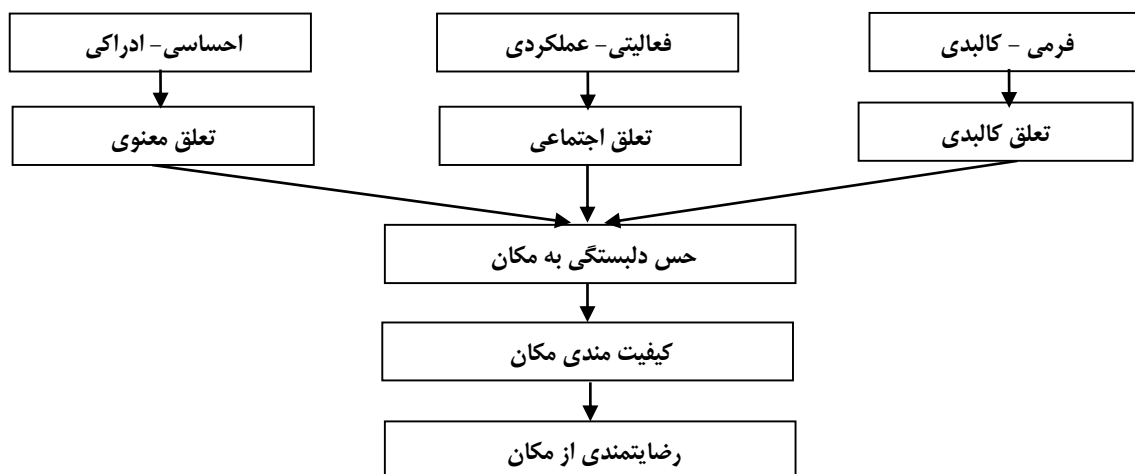
شکل ۱- عوامل موثر بر حس تعلق به مکان

در تحقیقات بسیاری عوامل موثر بر دلبستگی مکان و ارتقای حس تعلق به مکان مورد بررسی قرار گرفته است اما این پژوهش‌ها عمدتاً، پیرامون شناسایی و رتبه‌بندی عوامل انجام پذیرفته و کمتر مطالعه‌ای موجود است که به بررسی رابطه میان حس تعلق به مکان و میزان رضایتمندی افراد از سکونت در مجتمع‌های مسکونی پرداخته باشد. با این حال، در ادامه به تعدادی از مطالعاتی که قرابت معنایی و موضوعی با تحقیق حاضر داشتند، اشاره می‌گردد.

جوان‌فروزنده و مطلبی (۱۳۹۱)؛ در پژوهش خود حس تعلق در معماری را برآیند سه عامل فرد، دیگران و محیط می‌دانند؛ در واقع حس تعلق به مکان از یک طرف وابسته به مشخصات و ویژگی‌های فردی شامل انگیزش‌ها، شایستگی‌ها و شناخت افراد نسبت به مکان بوده و از طرف دیگر ریشه در تعاملات اجتماعی و ارتباط فرد و دیگران در محیط دارد که منبث از نیازهای انسانی تعلق به عنوان نیاز اولیه انسانی است. رحیمی و همکاران (۱۳۹۳)؛ در مطالعه‌ای تأثیر مقیاس مکانی بر دلبستگی ساکنین به مکان در محلات مرکزی شهر تبریز مورد ارزیابی قرار داده‌اند. بهرام پور و مدیری (۱۳۹۴)؛ به مطالعه رابطه میان رضایتمندی ساکنان از محیط زندگی و میزان حس تعلق آنها در مجتمع مسکونی بلند مرتبه شهرک کوثر تهران پرداخته‌اند. آنها هشت عامل مدیریت

شهرک، تسهیلات و خدمات، امنیت و ایمنی، متغیرهای محیطی، تسهیلات محیط مسکونی، هزینه‌ها و حس تعلق را به عنوان معیارهای کیفیت محیط تعیین نموده و در مجتمع‌های مسکونی شهرک کوثر مورد بررسی قرار دادند. یافته‌های آنها نشان داد که این شهرک از لحاظ کیفیت محیط و میزان حس تعلق در وضعیت خوب قرار دارد. همچنین تبیین ارتباط بین معیارهای کیفیت محیط و حس تعلق مشخص کرد که میزان رضایت از معیار مدیریت شهرک بیشترین تأثیر را بر افزایش رضایتمندی و به دنبال آن حس تعلق دارد (Bahrampour & Modiri, 2015). سجادزاده و همکاران (۱۳۹۴): در پژوهشی با عنوان دل‌بستگی مکانی و ادراک کیفیت محیطی بر میزان حس رضایت در محله به بررسی میزان رضایت مردم از دو مؤلفه کیفیت محیطی و حس دل‌بستگی به مکان سنتی، نمونه موردی محله حاجی همدان طی روش پیمایشی پرداخته‌اند (Sajadzadeh et al, 2015). یوسف زاد فرخی و موسوی (۱۳۹۷): در مقاله خود رابطه برخی عوامل اجتماعی مرتبط با میزان رضایت از کیفیت زندگی در مجتمع‌های مسکونی آفتاب و برج تابان شهرک ولیعصر تبریز را بررسی می‌کنند. یافته‌های آنها نشان می‌دهد که میانگین رضایت پاسخگویان در حیطه خیلی زیاد و زیاد قرار دارد که به دلیل کیفیت مطلوب از نظر طراحی و ساخت، سطح بالایی از رضایت ساکنین فراهم شده است. پیوسته گر و اکبری (۱۴۰۰): با بررسی تأثیر و ارتباط دل‌بستگی به مکان و هویت مکانی در افراد بومی و غیر بومی در سه مقیاس: شهر، محله و خانه به این نتیجه رسیده‌اند که دل‌بستگی مکانی قبل از هویت مکانی، توسعه میابد و پیوند با خانه قویتر از پیوند با محله می‌باشد اما دل‌بستگی و هویت با شهر قوی تر از هر کدام از آنها می‌باشد. که سطح بیشتری از دل‌بستگی و هویت در شهر وجود دارد تا در خانه و کمتر در محله. آنامرادنژاد و آروین (۱۴۰۰): در مطالعه خود، تأثیر مؤلفه‌های بستر فردی و اجتماعی بر دل‌بستگی مکانی بر شهر قائم‌شهر مورد بررسی قرار دادند. نتایج یافته‌های آنها نشان می‌دهد که در شهر قائم‌شهر میزان دل‌بستگی مکانی و مؤلفه‌های مؤثر بر آن در سطح پایینی قرار دارند و مؤلفه وابستگی مکانی و هویت مکانی از منظر بستر اجتماعی از منظر بستر اجتماعی بر میزان دل‌بستگی مکانی (دل‌بستگی عاطفی) تأثیر مثبت و معنی‌داری دارند؛ بنابراین تقویت هم‌زمان دو بستر فردی و اجتماعی سبب تقویت دل‌بستگی مکانی در شهر قائم‌شهر می‌شود. بررسی مطالعات پیشین نشان می‌دهد که اغلب مطالعات انجام شده در مقیاس شهر و محله بوده و کمتر مقاله‌ای موجود است که دل‌بستگی مکان و تعلق به مکان را در مجتمع مسکونی بررسی کرده باشد. از این رو پژوهش در مقیاس خردتر با همان مؤلفه‌های موجود می‌تواند وجه تمایز مقاله حاضر با مقالات پیشین باشد.

با جمع بندی نتایج مطالعات پیشین و نگاهی به جدول شماره (۱)، می‌توان مدل مفهومی تحقیق حاضر را مطابق شکل (۲) ارائه نمود. همانگونه که در این شکل مشاهده می‌شود، حیطه عملکردی-فعالیتی به فعالیتی که بر نقش عوامل اجتماعی در شکل‌گیری حس دل‌بستگی به مکان تأکید می‌کند؛ شامل جنبه‌های مختلف حضور، مشارکت برقراری تعاملات اجتماعی و برخورداری از حمایت اجتماعی در محیط، جامعه و اجتماعات محلی است، حیطه فرمی-کالبدی به چگونگی تأثیرگذاری مؤلفه‌های کالبدی در تقویت حس دل‌بستگی به مکان پرداخته و در استفاده از راهکارهای محیطی برای کاهش جرم و جنایت، کیفیت مناسب، تراکم مناسب و طراحی آگاهانه محیط خلاصه می‌شود. همچنین مؤلفه‌ها و خصوصیت‌های فردی که اشاره به تأثیرگذاری مدت زمان اقامت وضعیت تأهل، جنسیت و درآمد فرد در میزان حس دل‌بستگی به مکان دارند در حیطه ادراکی-احساسی قرار می‌گیرند.

شکل ۲- مدل مفهومی تحقیق

مواد و روش تحقیق

پژوهش حاضر که از نوع توصیفی-تحلیلی است، به روش پیمایشی تهیه شده است. این پژوهش به لحاظ معیار زمان، پژوهشی مقطعی است چرا که پدیده مورد نظر را صرفاً در یک زمان خاص بررسی می‌کند و تداوم نخواهد داشت. در این پژوهش، مجتمع مسکونی آسمان در محله پرواز تبریز به عنوان نمونه موردی و ساکنان این مجتمع مسکونی بلندمرتبه به عنوان جامعه آماری تحقیق انتخاب شده است که از میان آن‌ها تعداد (۲۳۰) نفر، از طریق نمونه‌گیری احتمالی (تصادفی ساده)، با استفاده از فرمول کوکران، به‌عنوان نمونه در نظر گرفته شده است.

محله پرواز در استان آذربایجان شرقی و در محدوده جنوب شرقی شهر تبریز واقع شده است. این محله از شمال با بلوار ملکی تبریزی و بلوار آسمان، از جنوب با بلوار قائم، بلوار بوستان، میدان قائم، بلوار گلستان و بلوار گلشهر و از غرب با خیابانی و بلوار سینا محدود شده است و با محله‌های ائل گلی، یاغچیان، ولیعصر جنوبی، بهارستان، پرواز، گلشهر، کوی نیکان، مخابرات، سینا مجاورت دارد. جدول (۲) مشخصات جغرافیایی، کالبدی و جمعیتی این مجتمع را نشان می‌دهد.

جدول ۲- معرفی نمونه موردی و جامعه آماری

نام محله	موقعیت جغرافیایی	تصویر مجتمع	تعداد طبقات
محله پرواز (ائل گلی)			۱۸
			تعداد واحد
			۹۰۰

همانطور که در بخش‌های پیشین اشاره شد؛ عوامل محیطی موثر در دلبستگی مکانی شامل سه عامل فرمی- کالبدی، ادراکی- احساسی و عملکردی- فعالیتی می‌باشد که مستخرج از مبانی نظری و مطالعات پیشین است. این عوامل و مولفه‌های مربوطه طبق جدول (۳) قابل ارائه است.

جدول ۳- عوامل محیطی موثر در دلبستگی مکانی و مولفه‌های آن

عامل	فرمی- کالبدی	ادراکی- احساسی	عملکردی- فعالیتی
مولفه	حضورپذیری	مدت زمان سکونت	های خاص فعالیت
	کیفیت مطلوب	وضعیت تاهل	تعاملات اجتماعی
	تراکم مناسب	درآمد فرد	تناسب فعالیت با نیازها
	فضاهای جمعی	جنسیت	رویدادهای محلی خاطره ساز
	های شاخص مکان	شغل	تعاون و همکاری

سؤالات مطرح‌شده پیرامون هر شاخص، بر اساس طیف لیکرت پنج گزینه‌ای مرتباً، تهیه و توسط جامعه آماری تکمیل شده است. به‌منظور تعیین روایی پرسشنامه، از روش اعتبار محتوی به‌صورت کیفی استفاده شد. پایایی پرسشنامه‌ها نیز با روش محاسبه آلفای کرونباخ برابر (۰/۸۷۶) ارزیابی گردید. درنهایت داده‌های جمع‌آوری‌شده با نرم افزار SPSS در دو سطح آمار توصیفی و استنباطی پردازش شد و با آزمون ضریب همبستگی پیرسون مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

بحث و ارائه یافته‌ها

در روند تکمیل پرسشنامه‌ها بر اساس سؤالات ۱ تا ۴ پرسشنامه اطلاعاتی اعم از جنسیت، سن، میزان تحصیلات و سابقه سکونت به دست آمد که نشان می‌دهد تعداد ۱۵۰ نفر (۶۵ درصد) از کل پاسخ‌دهندگان را مردان و ۸۰ نفر (۳۵ درصد) از کل پاسخ‌دهندگان را زنان تشکیل داده‌اند و ۱۸۸ نفر (۸۲ درصد) از کل پاسخ‌دهندگان متأهل و ۴۲ نفر (۱۸ درصد) از آن‌ها مجرد بودند. همچنین بیشترین فراوانی مربوط به بازه سنی ۳۱ تا ۴۰ سال و کمترین بازه سنی مربوط به بازه سنی ۲۰ تا ۳۰ سال می‌باشد. بالاترین آمار سکونت پاسخ‌دهندگان نیز به بازه زمانی ۱۰-۱۵ سال تعلق داشت که حدود ۹۲ نفر (معادل ۴۰ درصد) از کل پاسخ‌دهندگان را تشکیل داده است و بالاترین میزان تحصیلات پاسخ‌دهندگان نیز با تعداد ۹۶ نفر (معادل ۴۲ درصد) به دارندگان مدرک تحصیلی کارشناسی تعلق داشت.

در ادامه برای یافتن پاسخ سؤالات تحقیق و اطمینان از اندازه‌گیری درست متغیرهای پنهان و تعیین وجود روابط معنادار بین متغیرها از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. مطابق جدول (۴) که نتایج آزمون همبستگی را نشان می‌دهد، سطح معناداری آزمون همبستگی بین تمامی متغیرهای پژوهش کمتر از $P < 0.05$ به دست آمده است. لذا این‌گونه برداشت می‌شود که بین تمامی متغیرهای مورد مطالعه همبستگی مثبت، مستقیم و معناداری وجود دارد.

جدول ۴- نتایج آزمون ضریب همبستگی پیرسون

N= ۲۳۰	میانگین	انحراف معیار	آزمون ضریب همبستگی پیرسون	
			ضریب همبستگی	سطح معنی‌داری
فرمی- کالبدی	۲/۹۳۲	۰/۵۷۷	۰/۶۱۹	۰/۰۰۰
ادراکی- احساسی	۳/۶۱۰	۰/۷۰۸	۰/۲۲۲	۰/۰۰۰
فعالیتی- عملکردی	۳/۵۴۳	۰/۶۳۴	۰/۵۸۱	۰/۰۰۰

نظرسنجی‌ها نشان می‌دهد در میان مؤلفه‌های عامل فرمی- کالبدی، مؤلفه «حضورپذیری» با میانگین امتیاز (۳/۰۲) دارای بیشترین امتیاز و «تراکم مناسب» با میانگین امتیاز (۲/۸۶) دارای کمترین امتیاز می‌باشند؛ یعنی حضورپذیری فضاها، بیشترین تأثیر را در ایجاد حس تعلق و دل‌بستگی به مکان داشته‌اند. مؤلفه‌های «فضاهای جمعی» (۲/۹۷)، «کیفیت مطلوب» (۲/۹۲)، «مکان‌های شاخص» (۲/۸۹) به ترتیب در اولویت‌های بعدی میزان تأثیرپذیری قرار دارند. جدول (۵) وضعیت تأثیر مؤلفه‌های عامل فرمی- کالبدی در دل‌بستگی به مکان را نشان می‌دهد.

جدول ۵. نتایج آزمون ضریب همبستگی پیرسون مؤلفه‌های عامل فرمی- کالبدی

N= ۲۳۰	میانگین	انحراف معیار	آزمون ضریب همبستگی پیرسون	
			ضریب همبستگی	سطح معنی‌داری
حضورپذیری	۳/۰۲	۰/۸۲۷	۰/۳۱۹	۰/۰۰۰
کیفیت مطلوب	۲/۹۲	۰/۷۹۵	۰/۲۵۱	۰/۰۰۰
تراکم مناسب	۲/۸۶	۰/۸۱۶	۰/۳۱۸	۰/۰۰۰
فضاهای جمعی	۲/۹۷	۰/۸۱۳	۰/۲۷۸	۰/۰۰۰
مکان‌های شاخص	۲/۸۹	۰/۸۴۱	۰/۲۵۰	۰/۰۰۰
جمع امتیاز	۲/۹۳۲	۰/۵۷۷	۰/۶۱۹	۰/۰۰۰

نظرسنجی‌ها نشان می‌دهد در میان مؤلفه‌های عامل ادراکی- احساسی، مؤلفه‌های «مدت زمان سکونت» با میانگین امتیاز (۳/۷۳) بیشترین تأثیر و «درآمد فرد» با کمترین میانگین امتیاز (۳/۴۸) کمترین تأثیر را در دل‌بستگی به مکان داشته‌اند. وضعیت کلی تأثیرگذاری مؤلفه‌های عامل احساسی- ادراکی به شرح جدول (۶) ارائه می‌گردد.

جدول ۶- نتایج آزمون ضریب همبستگی پیرسون مؤلفه‌های عامل ادراکی - احساسی

آزمون ضریب همبستگی پیرسون		انحراف معیار	میانگین	N= ۲۳۰
ضریب همبستگی	سطح معنی داری			
۰/۳۰۳	۰/۰۰۰	۰/۶۶۹	۳/۷۳	مدت زمان سکونت
۰/۲۷۶	۰/۰۰۰	۰/۹۴۱	۳/۶۳	وضعیت تاهل
۰/۲۵۶	۰/۰۰۰	۰/۹۱۶	۳/۴۸	درآمد فرد
۰/۲۴۰	۰/۰۰۰	۰/۹۳۵	۳/۵۹	جنسیت
۰/۶۰۳	۰/۰۰۰	۰/۹۳۲	۳/۶۲	شغل
۰/۲۲۲	۰/۰۰۰	۰/۷۰۸	۳/۶۱۰	جمع امتیاز

پیرو آنچه در خصوص عامل فعالیتی- عملکردی به اختصار بیان شد، مؤلفه‌های مورد بررسی در این شاخص شامل: فعالیت‌های خاص، تعاملات اجتماعی، تناسب فعالیت با نیازها، رویدادهای محلی خاطره ساز و تعاون و همکاری می‌باشد. طبق نظر سنجی‌ها در بین مؤلفه‌های این عامل، مؤلفه «رویدادهای محلی خاطره ساز» با بالاترین میانگین امتیاز (۳/۶۲) و مؤلفه «تناسب فعالیت با نیازها» با پایین ترین میانگین امتیاز (۳/۴۷) به ترتیب بیشترین و کمترین تأثیر را در ایجاد دل بستگی مکانی داشته‌اند. وضعیت کلی عامل فعالیتی- عملکردی و مؤلفه‌های آن به شرح جدول (۷) ارائه می‌گردد.

جدول ۷. نتایج آزمون ضریب همبستگی پیرسون مؤلفه‌های عامل فعالیتی- عملکردی

آزمون ضریب همبستگی پیرسون		انحراف معیار	میانگین	N= ۲۳۰
ضریب همبستگی	سطح معنی داری			
۰/۲۴۵	۰/۰۰۰	۰/۸۶۹	۳/۶۲	رویدادهای محلی خاطره ساز
۰/۲۴۳	۰/۰۰۰	۰/۸۷۷	۳/۵۷	تعاملات اجتماعی
۰/۲۴۲	۰/۰۰۰	۰/۹۰۵	۳/۵۴	فعالیت‌های خاص
۰/۲۶۴	۰/۰۰۰	۰/۸۶۷	۳/۴۷	تناسب فعالیت با نیازها
۰/۱۷۶	۰/۰۰۱	۰/۸۶۷	۳/۵۱	تعاون و همکاری
۰/۵۸۱	۰/۰۰۰	۰/۶۳۵	۳/۵۴	جمع امتیاز

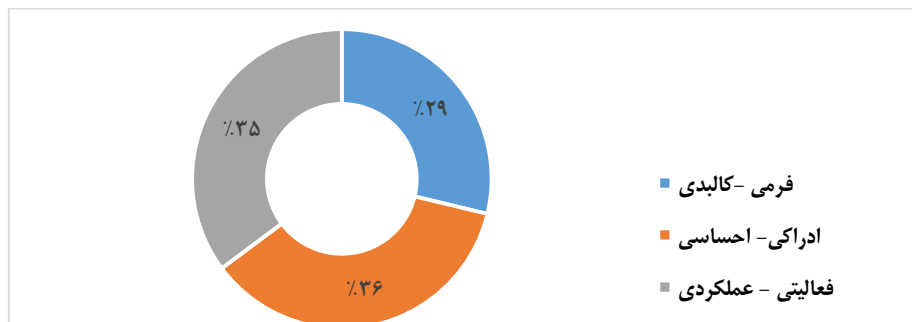
نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها

با عنایت به اینکه رضایتمندی همچون ذات انسانی پدیده‌ای پیچیده و دارای شاخصه‌های متنوع و متفاوت است، در تحقیق حاضر به بررسی عوامل موثر در وابستگی مکانی و رضایتمندی شهروندان از سکونت در ساختمان‌های بلندمرتبه پرداخته شد. نتایج بررسی‌ها نشان دهنده این است که:

مهمترین عوامل موثر در ایجاد دل بستگی مکانی و حس تعلق به مکان در ساختمان‌های بلندمرتبه عبارتند از: عوامل «فرمی- کالبدی»، «ادراکی- احساسی» و «فعالیتی- عملکردی» که هر یک شامل چندین مؤلفه می‌باشند که به ترتیب مؤلفه‌های «حضورپذیری»، «کیفیت مطلوب»، «تراکم مناسب»، «فضاهای جمعی» و «مکان‌های شاخص» در زیرمجموعه عامل فرمی- کالبدی، مؤلفه‌های «مدت زمان سکونت»، «وضعیت تاهل»، «درآمد فرد»، «جنسیت» و «شغل» در زیرمجموعه عامل ادراکی- احساسی و مؤلفه‌های «رویدادهای محلی خاطره ساز»، «تعاملات اجتماعی»، «فعالیت‌های خاص»، «تناسب فعالیت با نیاز» و «تعاون و همکاری» نیز در زیرمجموعه عامل فعالیتی- عملکردی جای گرفته‌اند. این عوامل که پاسخ سوال اول تحقیق نیز محسوب می‌شوند به عنوان شاخص‌ها و مؤلفه‌های تحقیق برای بررسی در مجتمع مسکونی آسمان شهر تبریز تعیین گردید.

در پاسخ به سوال دوم تحقیق، مطابق جدول (۳) که وضعیت عوامل مذکور را نشان می‌دهد، میان عوامل موثر در ایجاد دل بستگی و رضایتمندی افراد از سکونت در ساختمان‌های بلندمرتبه رابطه معناداری وجود دارد. بدین معنی که هرچقدر کیفیت این مؤلفه‌ها بالاتر باشد و میزان درک افراد از آنها بیشتر باشد، دل بستگی به مکان افزایش خواهد یافت. به تناسب همین ارتقای حس تعلق در افراد میزان رضایتمندی آنها از سکونت در ساختمان‌های بلندمرتبه افزایش می‌یابد.

شایان ذکر است، مقادیر موجود در این جدول بیانگر میزان تاثیر عوامل مذکور در میزان رضایتمندی افراد است که رتبه بندی تاثیر مولفه‌ها را نشان می‌دهد. بر این اساس طبق نظرسنجی‌های انجام شده از ساکنین مجتمع آسمان عامل ادراکی- احساسی با میانگین امتیاز (۳/۶۱۰) و عامل فرمی- کالبدی با میانگین امتیاز (۲/۹۳۲) به ترتیب بیشترین و کمترین تاثیر را در ایجاد دل‌بستگی به مکان داشته‌اند. تاثیرات شاخص فعالیتی- عملکردی نیز در حد میانگین بوده است. در تفسیر این یافته‌ها می‌توان به این مساله اشاره نمود که رضایتمندی شهروندان رابطه عمیقی با درک و احساس فرد از یک شی، موضوع، مکان و ... دارد. وقایع، تصاویر، افراد و متعلقات موجود در یک محیط با ایجاد یک خاطره و ذهنیت در فرد موجب بروز احساساتی اعم از شادی، شور و شوق، حزن، غم و اندوه و خاطره انگیزی در فرد گردد که این امر با ایجاد دل‌بستگی همراه است. عوامل فرمی- کالبدی و همچنین فعالیتی - عملکردی نیز اگرچه هرکدام به نوعی در ایجاد خاطره انگیزی و دل‌بستگی مکانی تاثیر دارند ولی با توجه به اینکه عوامل فرمی- کالبدی با گذشت زمان دچار تغییراتی اعم از الحاقات، رنگ نما و نورپردازی و ... می‌شوند و عوامل فعالیتی - عملکردی نیز با تغییر کاربری و تبدیل برخی فضاها به فضاهای مورد نیاز آتی، موجب حذف و اضافه برخی فعالیت‌ها گردند، به نظر می‌رسد عوامل ادراکی و احساسی در ایجاد دل‌بستگی مکانی در ساختمان‌های بلند مرتبه، تاثیر به مراتب بیشتری نسبت به سایر عوامل دارند. در یک جمع‌بندی کلی، می‌توان چنین نتیجه گرفت که هر سه عامل مذکور در ایجاد حس دل‌بستگی مکانی تأثیر مثبت داشته‌اند ولی تاثیر عوامل ادراکی- احساسی بیشتر بوده است. شکل (۳) میزان تأثیرگذاری این عوامل را نشان می‌دهد.

شکل ۳- میزان تأثیرگذاری عوامل موثر در ایجاد دل‌بستگی مکانی

مقایسه نتایج به دست آمده از این تحقیق با یافته‌های مطالعات پیشین و همسویی آن‌ها باهم تأییدی بر درستی آزمون‌ها و صحت یافته‌های تحقیق حاضر است. مطالعات پیشین با تاکید بر مولفه‌های فردی و اجتماعی در مقیاس شهر و محله به بررسی میزان تعلق و دل‌بستگی مکانی افراد پرداخته‌اند. چنانچه مطالعات جوان فروزنده و مطلبی (۱۳۹۱) نشان می‌دهد عوامل موثر بر ایجاد دل‌بستگی و تعلق مکانی شامل عوامل فردی، محیطی و اجتماعی می‌باشد. همچنین نتایج مطالعات سجاده‌زاده و همکاران (۱۳۹۴) و بهرام پور و مدیری (۱۳۹۴)؛ پیوسته گر و اکبری (۱۴۰۰) و آنامرادنژاد و آروین (۱۴۰۰) نیز مبنی بر تاثیر حس تعلق به مکان در میزان رضایتمندی ساکنین و تاکید بر تقویت هم‌زمان دو بستر فردی و اجتماعی که سبب تقویت دل‌بستگی مکانی می‌گردد، با یافته‌های تحقیق حاضر همسو بوده و یکدیگر را تایید می‌نمایند.

با توجه به یافته‌های پژوهش پیشنهاد می‌شود معماران، طراحان و برنامه ریزان شهری در طراحی مجتمع‌های مسکونی، تمامی شاخص‌های مؤثر بر ایجاد دل‌بستگی مکانی اعم از کالبدی (فرم و ترکیب بندی، عناصر طبیعی، روشنایی، دید و منظر و دسترسی و ...)، فعالیتی (خدمات رفاه اجتماعی، تجاری، تفریحی و حمل و نقل، تنوع فعالیت‌ها و ...) را بیش از پیش مدنظر قرار دهند و زمینه را برای تاثیر مثبت شاخص های فردی و اجتماعی فراهم نمایند تا رضایتمندی ساکنین از سکونت در مجتمع‌های مسکونی بلندمرتبه افزایش یابد.

References

- Altman, I & Low, S. M (Eds.) (1992), Place attachment (Vol. 12, Plenum Press), New York.
- Anamradnejad, R.B., & Arvin, M. (2021). Investigating the effect of individual and social environmental factors on place attachment (Case study: Qaemshahr city). Journal of Research and Urban Planning, 12(46), 52-67. [In Persian]
- Arghiani, M., & Mirhashemi, S.M. (2022). Evaluating the effective components on enhancing place attachment in open spaces of residential complexes. Journal of Iranian Restoration and Architecture, 12(29). [In Persian]
- Bahrampour, A., & Modiri, A. (2015). Studying the relationship between residents' satisfaction with the living environment and their sense of belonging in the high-ranking residential complex of

- Kowsar Town, Tehran. *Journal of Fine Arts - Architecture and Urban Planning*, 20(3), 85-94. [In Persian]
5. Bahrouzi, M., Majdi, H., & Saeideh Zarabadi, Z.S. (2022). Identifying influential factors in enhancing the sense of place attachment with an emphasis on the design-oriented planning approach. *Geography Journal (Regional Planning)*, 12(4), 108-124. Doi: 10.22034/JGEOQ.2022.339181.3670 [In Persian]
 6. Behzadfar, M., & Ghazizadeh, S.N. (2011). Satisfaction with open residential spaces: A case study of residential complexes in Tehran. *Journal of Fine Arts - Architecture and Urban Planning*, 3(45), 15-24. [In Persian]
 7. Bonaiuto, M; Fornara, Ferdinando & Mirilia, Bonnes (2003), *Indexes*
 8. Charkhchian, M. (2014). Exploring the role of personal characteristics in users' attachment to urban spaces (Case study: Khayyam Street in Qazvin). *Journal of Geography and Urban Planning*, 18(47), 55-69. [In Persian]
 9. Galster, G., C. & Hesser, G., W. (1981). Residential Satisfaction Composition and Contextual Correlates, *Environment and Behavior*. 13 (6), P.p: 735-758. <https://doi.org/10.1177/0013916581136006>
 10. Ghazizadeh, S.N. (2011). The influence of open space in residential complexes on creating place envy (Case study: Residential complexes selected in Tehran city) (Doctoral dissertation). Tehran University of Fine Arts, Faculty of Architecture, Tehran. [In Persian]
 11. Ghiamati, M., E'tesam, I., & Alaei, A. (2020). Investigating the role of place attachment in the formation of new place identity based on citizens' adaptive capacity from modern urban residential facades in district one of Tehran city. *Studies in Islamic Art*, 17(39), 308-321. [In Persian]
 12. Ghofourian, M., Afshinmehr, V., & Norouzzadeh, Z. (2017). Recognizing effective components of social sustainability for increasing social interactions in residential complexes (Case study: Abazar neighborhood, Tehran). *Urban Identity*, 11(2), 31-42. [In Persian]
 13. Gifford, R. (1991). Welcome to the neighborhood. In R. Gifford (Ed.). *Applied psychology: Variety and Opportunity*. Boston: Allyn and Bacon, P.p: 1-19.
 14. Habibi, K., Hoseini, S. M., Dehshti, M., Khanian, M., & Mosavi, A. (2020). The Impact of Natural Elements on Environmental Comfort in the Iranian-Islamic Historical City of Isfahan. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(16), 5776. <https://doi.org/10.3390/ijerph17165776>
 15. Heidari, A.A., Motalebi, G., & Moradian, S. (2018). Examining the degree of place attachment to three scales of home, neighborhood, and city (Case study: Shiraz city). *Journal of Fine Arts - Architecture and Urban Planning*, 23(3), 95-106. [In Persian]
 16. Hidalgo, Carmona & Hernandez, Bernard (2001), Place Attachment: Conceptual and Empirical Questions, *Journal of environmental Psychology*, 21, 273-281. <https://doi.org/10.1006/jevps.2001.0221>
 17. Javanforooshan, A., & Motalebi, G. (2012). The concept of sense of place and its constituting factors. *Urban Identity*, 5(8), 27-37. [In Persian]
 18. Lang, J. (1978), *Creating Architectural Theory: the role of behavioral sciences in environmental design*, New York, Van Nostard Reinhold.
 19. Lynch, K. (1960). *The image of the city*. MIT press.
 20. Masoumi, M.A., & Mirkhatab, A. (2017). Examining the effect of designing open spaces in residential complexes on creating a sense of place attachment (Case study: Sheshsad Dastgah residential complex in Mashhad city). *Geographical Research Quarterly*, 32(3), 73-52. <http://georesearch.ir/article-1-151-fa.html> [In Persian]
 21. Norberg Schultz, Ch. (2013). *Existence, space and architecture* (Vida Norouz Barazjani, translator). Tehran: Parham Naqsh.
 22. Peyvastegar, Y., & Akbari, Z. (2021). Investigating the influence and relationship between place attachment and place identity in indigenous and non-indigenous individuals in three scales: city, neighborhood, and home. *Urban Environmental Planning and Development*, 1(3), 45-62. Doi: 20.1001.1.27833496.1400.1.3.4.6 [In Persian]

23. Pourjafar, M.R., Izadi, M.S., & Khabiri, S. (2015). Place attachment: Conceptual review, principles, and criteria. *Urban Identity*, 9(24), 43-54. [In Persian]
24. Rahimi, L., Rafieyan, M., & Baqeri, M. (2017). Assessing the effect of place scale on residents' attachment to place in central neighborhoods (Tabriz city). *Architecture and Urbanism Letter*, 9(18), 43-58. [In Persian]
25. Rashidkalvir, H., Hassanzadeh, P., & Akbari, H. (2021). Comparing place attachment, psychological response, and social well-being in residents of personal homes and apartment buildings in Rasht city. *Social Psychological Research*, 11(41), 79-102. [In Persian]
26. Relph, E. (1976), *Place and Placelessness*. London: Pion.
27. Sajadzadeh, H. (2013). The role of place attachment in place identity formation in urban squares (Case study: Aramgah square in Hamedan city). *Bagh-e Nazar*, 10(25), 69-78. [In Persian]
28. Sajadzadeh, H., Sharifi, A., Asadi, M.A., & Sharifi, N. (2015). Place attachment and perception of environmental quality on the level of satisfaction in traditional neighborhoods (Case study: Haji Hamedan neighborhood). *Journal of Research and Urban Planning*, 6(22), 139-152. [In Persian]
29. Scannell, L; Gifford, R (2010), Defining place attachment: A tripartite organizing framework, *Journal of Environmental Psychology*, 30,1-10. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2009.09.006>
30. Steel, F. (1981). *The sense of place*. Boston: CBI Publishing Company.
31. Teewood, J. (2001). *Interpersonal communication*, translated by Mehrdad Firozbakht. Shahr Ketab press.
32. Van Poll, R. (1997). *The Perceived Quality of the Urban Residential Environment. A Multi Attribute Evaluation*.
33. Youssefzad Farrokh, S., & Mousavi, M.S. (2018). The relationship between some social factors related to the level of satisfaction with the quality of life in residential complexes (Aftab and Taban towers complex, Valiasr city). *Sociological Studies*, 11(40), 101-117. [In Persian]